

Vår referanse
25/2720
Deres referanse

27.02.2025

Vurdering av enkelte spørsmål knyttet til bufferfond

Finanstilsynet har mottatt enkelte spørsmål knyttet til behandlingen av bufferfond. Spørsmålene har betydning for de fleste livsforsikringsforetak og pensjonskasser, og Finanstilsynet vil derfor gi sin vurdering av spørsmålene i dette likelydende brevet.

1. Kontraktsfordeling av bufferfondet

Finanstilsynet vil innledningsvis understreke at det fremgår av forsikringsvirksomhetsloven § 3-19 andre ledd at foretakets bufferfond skal være fordelt på de enkelte kontraktene. Det vises til følgende omtale i "Arbeidsgrupperapport Fripoliser og annen privat tjenestepensjon" sendt til Finansdepartementet 13. september 2024 (side 54), som Finanstilsynet mener er i tråd med gjeldende rett:

Arbeidsgruppen viser til at reglene om et sammenslått bufferfond som skal tilordnes den enkelte kontrakt, som trådte i kraft 1. januar 2024, ikke er til hinder for kollektiv forvaltning av midlene, f.eks. slik at midlene tilhørende alle fripoliser forvaltes samlet eller forvaltes sammen med den aktive ordningen i en pensjonskasse eller med aktive ordninger i et livsforsikringsforetak. Det er imidlertid ikke adgang til å overføre midler fra en kundes/kontrakts bufferfond til en annen kundes bufferfond. Avkastningen av de forvaltede midlene, avsetning til eller bruk av bufferfond og beregning av overskudd skal individualiseres for den enkelte kontrakt. Dette er et sentralt prinsipp i de nye reglene om bufferfond, og er i samsvar med tidligere regler for tilleggsavsetninger og hovedprinsippet i gjeldende forsikringsvirksomhetslov.

2. Overskuddsdeling for fripoliser i utbetalingsperioden ved reduksjon av midler i bufferfondet

Finanstilsynet har mottatt spørsmål om foretaket har rett til inntil 20 prosent av overskuddet for fripoliser i utbetalingsperioden når bufferfondet reduseres som følge av reduksjon i premiereserven. Det stilles spørsmål om sammenhengen mellom forsikringsvirksomhetsloven § 3-19 fjerde ledd som åpner for at nedbygging av bufferfond kan tilordnes kontrakten som overskudd, og livsforsikringsforskriften § 5-4, som er en videreføring av tidligere bestemmelse om tilleggsavsetninger hvor reduksjon av tilleggsavsetninger i utbetalingsperioden ikke ga grunnlag for overskuddsdeling.

Finanstilsynet tar utgangspunkt i forsikringsvirksomhetsloven § 3-19 fjerde ledd, som lyder:

Midler som er avsatt til bufferfond, kan i et senere år tilordnes kontrakten som overskudd.

Det fremgår videre av livsforsikringsforskriften § 5-4 hvordan midler som er avsatt til bufferfond skal benyttes for fripoliser i utbetalingsperioden. Bestemmelsens andre ledd første og andre punktum lyder:

Bufferfond knyttet til individuell rente- og pensjonsforsikring skal benyttes til engangspremier for årlig forhøyelse av pensjonsytelsene, første gang innen ett år etter at pensjon ble utbetalt. Hvert år benyttes en del av bufferfondet tilsvarende den prosentvise reduksjonen av premiereserven i løpet av året, eller en så stor del at ytelsene kan forhøyes like meget som i foregående år.

Finanstilsynet har omtalt spørsmålet på side 12 i høringsnotat av 2. juli 2019 "Regelverket for garanterte pensjonsprodukter", som er en del av forarbeidene til reglene om bufferfond for garanterte produkter i privat sektor. Finanstilsynet viser i høringsnotatet til at det samlede bufferfondet bør ha samme fleksibilitet som kursreguleringsfondet og legger til grunn at nedbygging av bufferfondet gir grunnlag for overskuddsdeling for fripoliser. Omtalen fra høringsnotatet er nevnt i Prop. 83 L (2022-2023) punkt 3.3 under overskriften "Finanstilsynets høringsnotat", men er ikke kommentert nærmere av departementet i lovproposisjonen.

Finanstilsynet uttalte i brev til Finansdepartementet 1. desember 2023 at det bør vurderes nærmere om rettstilstanden på dette punkt bør klargjøres gjennom regelendringer eller lignende.

Finansdepartementet har omtalt spørsmålet om overskuddsdeling for fripoliser i brev 18. desember 2023 til Finans Norge:

I høringsnotatet fra 2020 uttalte Finanstilsynet at det «legger til grunn at slik nedbygging [av bufferfond] gir grunnlag for overskuddsdeling for fripoliser». I Prop. 83 L (2022-2023) omtaler Finansdepartementet denne delen av høringsnotatet slik:

«Finanstilsynet legger til grunn at slik nedbygging av bufferfond gir grunnlag for overskuddsdeling for fripoliser der meravkastning ut over en øvre grense tilføres kontraktene som overskudd.»

En slik adgang til overskuddsdeling er imidlertid ikke klart presisert i lov eller forskrift, og etter Finanstilsynets syn bør det vurderes om rettstilstanden bør klargjøres. Departementet viser til at forsikringsvirksomhetsloven § 3-16 tredje ledd sier at «[f]oretaket har rett til inntil 20 prosent av det overskudd på avkastningsresultatet som er tilordnet kontrakten», og videre til at § 3-19 fjerde ledd slik den lyder fra 1. januar 2024 sier at «[m]idler som er avsatt til bufferfond, kan i et senere år tilordnes kontrakten som overskudd».

Siden bufferfondet bygges opp av overskudd på avkastningsresultatet, legger departementet til grunn både ut fra sammenhengen i bestemmelsene og omtalen i forarbeidene at reglene om overskuddsdeling gjelder også når midler fra bufferfondet i et senere år tilordnes kontraktene som overskudd. Departementet vil likevel vurdere nærmere om reglene på dette punktet bør gjøres tydeligere.

Finanstilsynet legger for øvrig til grunn at et utgangspunkt for lovbestemmelsene om bufferfondet er at det bør være symmetri mellom oppbygging og nedbygging av bufferfondet, slik at det ikke oppstår særskilte insentiver basert på ulikheter i foretakets rett til andel av overskuddet. Det tilsier at nedbygging av fondet kan gi foretaket rett til andel av overskuddet som ble utsatt da overskuddet ble benyttet til å bygge opp bufferfondet.

På bakgrunn av forarbeidene og Finansdepartementets brev ovenfor må det etter Finanstilsynets vurdering legges til grunn at reduksjon av bufferfondet anses som avkastning som kan gi grunnlag for overskuddsdeling for fripoliser, jf. forsikringsvirksomhetsloven § 3-16 tredje ledd. Dette gjelder herunder bruk av bufferfondet etter livsforsikringsforskriften § 5-4. Det vil si at for fripoliser har foretaket anledning til å holde tilbake inntil 20 prosent av det samlede avkastningsoverskuddet inklusive frigjort bufferfond, mens det resterende beløpet benyttes til engangspremie for forhøyelse av ytelsene.

3. Avkastning på midler knyttet til bufferfondet for foretakspensjonsordninger

Finanstilsynet har fått spørsmål om hvordan avkastningen på midler knyttet til bufferfondet skal hensyntas i fordelingen av overskudd for en pensjonsordning etter foretakspensjonsloven, nærmere bestemt om avkastningsoverskuddet skal føres direkte til premiefond eller skal fordeles på premiefond og pensjonistenes overskuddsfond. I spørsmålet vises det til at lov om foretakspensjon § 8-5 fastsetter at midler som tilføres pensjonsordningen som overskudd etter forsikringsvirksomhetsloven skal godskrives foretaket og overføres til premiefondet, bortsett fra overskudd på premiereserve knyttet til pensjoner under hel eller delvis utbetaling som skal tilføres pensjonistenes overskuddsfond.

Finanstilsynet viser til at avkastning av midler plassert i kollektivporteføljen årlig skal fordeles mellom de kontrakter som omfattes, jf. forsikringsvirksomhetsloven § 3-13 første ledd. Av andre ledd følger at avkastningen tilordnet en kontrakt skal etter fradrag for tilordning i samsvar med beregningsgrunnlaget for kontrakten og i tilfelle avsetning til bufferfond etter § 3-19, tilordnes kontrakten som overskudd på avkastningsresultatet. Tilsvarende gjelder tilordning av avkastning av midler som svarer til premiefond, innskuddsfond, pensjonistenes overskuddsfond, pensjonsreguleringsfond og reguleringsfond. Finanstilsynet legger til grunn at for kontrakter etter foretakspensjonsloven skal nedbygging av bufferfond som tilordnes kontrakten som overskudd etter forsikringsvirksomhetsloven § 3-19 fjerde ledd anses som avkastning etter forsikringsvirksomhetsloven § 3-13 første ledd tilordnet den kontrakten hvor bufferfondet nedbygges.

Overskudd på avkastningsresultatet tilordnet kontrakter som er regulert av foretakspensjonsloven skal fordeles etter reglene om fordeling av avkastning i foretakspensjonsloven, jf. forsikringsvirksomhetsloven § 3-18 første ledd bokstav a.

Avkastningen på midler knyttet til premiefond skal årlig tilføres premiefondet, mens avkastning på midler knyttet til pensjonistenes overskuddsfond skal tilføres overskuddsfondet, jf. lov om foretakspensjon § 8-4 tredje ledd. Foretakspensjonsloven inneholder ikke særskilte regler om hvordan overskudd på midler knyttet til bufferfond tilordnet kontrakten skal fordeles. Finanstilsynet legger derfor til grunn at de generelle reglene i foretakspensjonsloven § 8-5 om fordeling av overskudd får anvendelse.

Finanstilsynet tar utgangspunkt i ordlyden i lov om foretakspensjon § 8-5. Bestemmelsens første ledd og andre ledd første punktum lyder:

- (1) Midler som tilføres pensjonsordningen som overskudd etter forsikringsvirksomhetsloven § 8-1 med tilhørende forskrifter, unntatt overskudd som nevnt i annet ledd, skal godskrives foretaket og overføres til premiefondet.
- (2) Overskudd på premiereserve knyttet til pensjoner under hel eller delvis utbetaling, skal tilføres pensjonistenes overskuddsfond.

Ordlyden i bestemmelsens første ledd om premiefond synes å rekke videre enn andre ledd om pensjonistenes overskuddsfond, jf. henholdsvis "[m]idler som tilføres pensjonsordningen som overskudd etter forsikringsvirksomhetsloven ..." i første ledd, og "[o]verskudd på premiereserve knyttet til ..." i andre ledd. Ordlyden i § 8-5 andre ledd trekker etter Finanstilsynets vurdering i retning av at overskudd på bufferfond ikke omfattes av bestemmelsen.

Spørsmålet er ikke omtalt i forarbeidene til reglene om bufferfond. Finanstilsynet viser til at lignende problemstilling også var relevant for overskudd knyttet til tilleggsavsetninger. Finanstilsynet kan ikke se at problemstillingen er omtalt i lovforarbeidene til de tidligere reglene om tilleggsavsetninger eller kursreguleringsfond.

I forarbeidene til foretakspensjonsloven § 8-5 andre ledd om pensjonistenes overskuddsfond har departementet vist til at reguleringen av ytelsene bør ta utgangspunkt i overskuddet som oppstår på premiereserven tilknyttet pensjoner under utbetaling, jf. Ot.prp. nr. 47 (1998-1999) punkt 13.2. Det er etter Finanstilsynets vurdering ikke holdepunkter i foretakspensjonslovens forarbeider for at lovgiver har ment at foretakspensjonsloven § 8-5 andre ledd skal tolkes utvidende.

Finanstilsynet ser at rimelighetshensyn kan tilsi at også pensjonistenes overskuddsfond burde få tilført overskudd på bufferfond.

Etter Finanstilsynets vurdering bør ordlyden i foretakspensjonsloven § 8-5 tillegges vesentlig vekt. Finanstilsynet forstår lovgivningen slik at det kun er overskudd på premiereserve knyttet til pensjoner under utbetaling som skal overføres til pensjonistenes overskuddsfond etter foretakspensjonsloven § 8-5 andre ledd, mens øvrig overskudd knyttet til kontrakten, inklusive overskudd på bufferfond, skal overføres til premiefondet, jf. § 8-5 første ledd.

Finanstilsynet viser også til at dersom midlene i pensjonistenes overskuddsfond i et år ikke er tilstrekkelige til å dekke engangspremien for oppregulering i samsvar med den prosentvise økningen av folketrygdens grunnbeløp, kan arbeidsgiverforetaket bestemme at de nødvendige midler skal overføres fra premiefondet eller arbeidsgiverforetaket, jf. lovens § 5-11.

For Finanstilsynet

Anders Sanderlien Hole
direktør for bank- og forsikringstilsyn

Linn Jørgensen
seksjonsleder

Dokumentet er godkjent elektronisk.